

Puolustusvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisen jatkamisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyössä Irakissa (Operation Inherent Resolve, OIR)

Ulkoasiainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen osallistumisen jatkamisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyössä Irakissa (Operation Inherent Resolve, OIR) (VNS 9/2021 vp). Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava ulkoasiainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

- yksikönpäällikkö Minna Laajava, ulkoministeriö
- vanhempi osastoesiupseeri Mikko Lehto, puolustusministeriö
- osastoesiupseeri, majuri Jarkko Pelkonen, Pääesikunta

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

(1) Valtioneuvosto on antanut eduskunnalle sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) 3 §:n 1 momentin mukaisen selonteon Suomen osallistumisen jatkamisesta turvallisuussektorin koulutusyhteistyössä Irakissa Operation Inherent Resolve (OIR) -operaatiossa 1.1.2022 alkaen ja 31.12.2022 saakka noin 75 sotilaalla. Selonteko sisältää lisäksi katsauksen Suomen osallistumiseen Nato Mission Iraq (NMI) -koulutusoperaatioon.

(2) Eduskunnan käsittelyssä on nyt järjestyksessä seitsemäs Irak-selonteko. Suomi on osallistunut OIR-operaatioon Irakissa vuodesta 2015 lähtien, pääosin kurdialueella Erbilissä. Vuodesta 2018 Suomi on osallistunut myös rinnakkaiseen Naton toimeenpanemaan koulutusoperaatioon (Nato Mission Iraq, NMI). Suomella on nyt NMI-operaatiossa kolme sotilasta.

(3) Valiokunta toteaa, että vaikka selonteossa kuvataan Irakin sisäiseen turvallisuustilanteeseen vaikuttavia tekijöitä ja kansainvälisen yhteisön toimintaa Irakin vakauttamiseksi, tätä analyysiä olisi ollut tarve edelleen laajentaa. Selonteon aikajänne kattaa lisäksi vain yhden vuoden tarkas-

Valiokunnan lausunto PuVL 10/2021 vp

telujakson, joskin tähän aikaikkunaan keskittymiseen selonteossa annetaan ymmärrettävät perusteet.

(4) Valiokunta huomauttaa, että kansainvälisten joukkojen toimintakyvyn kannalta oleellinen kysymys on Yhdysvaltain läsnäolon jatkuminen Irakissa (vrt. Afganistanin operaation päättyminen). Selonteossa todetaan, että Yhdysvallat on vähentänyt joukkojensa määrää Irakissa vähitellen noin 2 500 sotilaaseen ja maa on ilmoittanut, ettei se 31.12.2021 jälkeen enää osallistu taistelutoimiin Irakissa, vaan jatkaa Irakin tukemista Isisin vastaisessa toiminnassa koulutuksella, neuvonannolla ja tiedustelutiedon vaihdolla.

(5) Nyt käynnissä on operaation neljäs vaihe, jonka tavoitteena on turvallisuustilanteen vakauttaminen. Selonteossa todetaan OIR-operaation neljännen vaiheen kestävän arviolta 12—24 kuukautta. Yhdysvallat on toivonut koalitiomailta 12 kuukauden sitoutumista operaation jatkoon. Operaation supistamista ja mahdollista jatkotoimintaa koskevat linjaukset tehtäneen myös tänä aikana. OIR-operaation koulutustoiminta painottuu jatkossa nykyistä enemmän erilaisten asiantuntijoiden ja johtoportaiden kouluttamiseen, mutta myös neuvonantoa ja joukkojen esikuntien ja joukkojen koulutusta jatketaan toistaiseksi.

(6) Suomalaiset ovat kouluttaneet vuoden 2020 loppuun mennessä yli 5 000 Irakin Kurdistanin turvallisuusjoukkojen (KSF) ja Irakin turvallisuusjoukkojen (ISF) sotilasta. Koulutuksen painopisteinä ovat olleet joukkojen toiminta yksiköinä ja lääkintätaidot. Koulutuksesta siirryttiin vuoden 2020 aikana neuvonantotoimintaan.

(7) OIR-osallistumisen hyötyjä Suomelle selonteossa listataan seuraavasti: Suomi tukee osaltaan kansainvälisen terrorismin, ml. Isisin, vastaista toimintaa. Samalla edistetään yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa. Koalition toiminnalla tuetaan myös Irakin kokonaisvaltaista vakauttamista. Samalla vaikutetaan myös muuttoliikkeen taustalla oleviin syihin. Osallistuminen kehittää lisäksi kansallisen puolustuksen suorituskykyä.

(8) Valiokunta huomauttaa, että selonteossa ei konkreettisesti kuvata sitä, millaisia hyötyjä Suomen OIR-osallistumisesta on kansallisen puolustuksen kehittämiseksi. Valiokunta toteaa, että siinänsä vaativat neuvonanto- ja koulutustehtävät monikansallisessa toimintaympäristössä ovat nykyään sotilaallisen kriisinhallinnan valtavirtaa, ja myös Suomen on perusteltua osallistua näihin operaatioihin.

Irakin turvallisuustilanne ja suomalaisjoukkojen omasuoja

(9) Selonteossa todetaan Irakin taloustilanteen jatkuvan erittäin heikkona, ja sisäpoliittisesti tilanne on jännittynyt. Valiokunta yhtyy selonteon näkemykseen siitä, että maan sisäisen vakauden kannalta keskeistä on turvallisuussektorin uudistaminen tavoitteen ollessa tuoda eri aseelliset ryhmittymät koordinoitusti Irakin keskushallinnon alaisiin turvallisuusjoukkoihin. Saadun selvityksen mukaan turvallisuustilanne vaihtelee huomattavasti alueittain ja on altis nopeille muutoksille. ISIS kykenee edelleen suorittamaan iskujaan, ja järjestön sotilaallinen toimintakyky aiheuttaa merkittävän turvallisuusriskin niin irakilaisjoukoille kuin kansainvälisille toimijoille.

Valiokunnan lausunto PuVL 10/2021 vp

(10) Valiokunta on korostanut aiemmissa OIR-selontekolausunnoissaan sellaisten toimintamallien omaksumista, jotka minimoivat turvallisuusriskit suomalaisjoukkoja kohtaan. Suora ja epäsuora tuli, miinat ja räjähtämättömät ampumatarvikkeet sekä itsemurhaiskut muodostavat merkittävän ja todellisen riskin myös suomalaissotilaille.

(11) Tammikuussa 2020 tapahtunut Iranin suorittama ohjusisku kansainvälisiä joukkoja vastaan toi esiin, että suomalaisjoukkojen omasuojajärjestelyjä on syytä vahvistaa. Tukikohtien suojausta on tämän jälkeen merkittävästi parannettu vahvistamalla suojatiloja erityisesti ohjusiskujen varalta ja ylipäättään pyritty minimoimaan erilaisten aseiden sirpalevaikutusta tukikohdissa. Myös tukikohtiin liittyviä muita turvallisuustoimia on kehitetty.

(12) Valiokunnan saaman selvityksen mukaan suomalaisjoukkojen henkilökohtainen suojavaustus samoin kuin kalusto ovat sellaisella tasolla, että toiminta haastavassa toimintaympäristössä on mahdollista. Puolustusvoimat on valiokunnan arvion mukaan kokonaisuutena suoriutunut OIR-operaatiossa joukkojen omasuojan takaamisesta hyvin, eikä suomalaisjoukoilla ole ollut tappioita.

Yhteenveto

(13) Yhteenvetona valiokunta toteaa, että OIR-operaatio-osallistumiselle annettava yhden vuoden jatkomandaatti on perusteltu. Valiokunnan mielestä on erittäin tärkeää, että ulko- ja puolustushallinnossa katsotaan hyvissä ajoin ennen mandaatin päättymistä, mitä muut koalitiomaat — erityisesti Yhdysvallat — ovat tekemässä.

(14) Selonteossa tuodaan esiin, että NMI-operaatiota vahvistetaan asteittain samanaikaisesti, kun OIR-operaatio supistuu ja karsii tehtäviään. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan suomalaisjoukkoihin kohdistuvaan riskitason kannalta ei ole merkitystä sillä, toimitaanko koalitiijohtoisessa OIR-operaatiossa vai Naton NMI-operaatiossa.

(15) Valiokunta toteaa, että Afganistanin RS-operaation päättymisen jälkeen Suomen sotilaallinen kriisinhallintaosallistuminen Nato-johtoisiin operaatioihin on vähäistä: KFOR-operaatiossa on noin 20 sotilasta. NMI-operaatio-osallistumisen vahvistaminen ensi vuoden jälkeen lisäisi merkittävästi Suomen sotilaiden määrää Nato-johtoisessa kriisinhallinnassa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Puolustusvaliokunta esittää,

että ulkoasiainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Valiokunnan lausunto PuVL 10/2021 vp

Helsingissä 26.11.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ilkka Kanerva kok
varapuheenjohtaja Jari Ronkainen ps
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Mika Kari sd
jäsen Joonas Könttä kesk
jäsen Markus Mustajärvi vas
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Veijo Niemi ps
varajäsen Mikko Savola kesk
varajäsen Kari Tolvanen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola